

ERIC IDLE

Mindig nézd
az élet napos oldalát

ERIC IDLE

MINDIG NÉZD AZ ÉLET
NAPOS OLDALÁT

Egy önéletrajzserűség

A fordítás alapja:

Eric Idle: *Always Look on the Bright Side of Life: A Sortabiography*

All rights reserved.

Published in the United States by Crown Archetype, an imprint of the Crown Publishing Group, a division of Penguin Random House LLC, New York.

Copyright © 2018 by Rutland California Weekend, Inc.

Fordította © Ruzsnyák Csaba, 2019

Szerkesztette: Greff András

Borítóterv: Michael Morris

Borítóadaptáció: Tabák Miklós

Borítófotó: AF archive/Alamy Stock Photo

A Monty Python-idézetek magyar szövegeinek fordítói:

Spamalot, amely a világhírű Gyalog galopp címen ismertté vált filmből

gyengéd érzéssel lenyúlattott (Monty Python's Spamalot): Bárány Ferenc

Gyalog galopp (Monty Python and the Holy Grail): Révész Mária

„Monty Python Repülő Cirkusza” (Monty Python's Flying Circus): Galla Miklós

Brian élete (The Life of Brian): Görgényi Tamás, Kozik Gábor

Az élet értelme (The Meaning of Life): Csányi Zita, Katona László

HVG Könyvek, Budapest, 2019

Kiadóvezető: Budaházy Árpád

Felelős szerkesztő: Koncz Gábor

ISBN 978-963-304-867-2

Minden jog fenntartva.

Jelen könyvet vagy annak részleteit tilos reprodukálni, adatrendszerben tárolni, bármely formában vagy eszközzel – elektronikus, fényképes úton vagy más módon – a kiadó engedélye nélkül közölni.

Kiadja a HVG Kiadó Zrt., az 1795-ben alapított

Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: Szauer Péter

www.hvgkonyvek.hu

Nyomdai előkészítés: Sörfőző Zsuzsa

Nyomás: Gyomai Kner Nyomda Zrt.

Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató

Az élet sztorija egyszerű,
Egyszer csak itt vagy,
Aztán meg már nem.

Taniának, Carey-nek és Lilynek

TARTALOM

Bocsánatkérés	9
1. KERESZTRE FESZÍTÉS?	13
2. (SZ)TÁRT KAROKKAL	15
3. MÁZLISTA BAROM	28
4. SHOW-BIZNISZ!	34
5. TÖKÉLETLEN IDŐK	38
6. AZ AGYAFÚRT NANÁS	45
7. MOST PEDIG VALAMI NÉMILEG EGÉSZEN MÁS	51
8. MERRE TARTASZ, KANADA?	62
9. ITT JÖN A FIÚ	72
10. A VÁLÁSTÜNDÉR	86
11. SZERELMI ÉLET	98
12. BRIAN CSODÁJA	110
13. A BRIT BIRODALOM VISSZAVÁG	121
14. NAGYON ROSSZ FIÚ	130
15. HOLLYWOOD EGY ÓL	139
16. A HÁZASÉLET ÉRTELME	143
17. MOZI: FÉLIG BŰN, FÉLIG BEÖNTÉS	147
18. A NAPOS OLDAL VISSZATÉR	156
19. EGY MUSICAL NYOMÁBAN	161
20. VÉZNA FEHÉR HERCEGEK	173
21. MENEKÜLJ!	185

22. VACSORÁBAN JÓ	189
23. A PYTHON ÚJRA EGYÜTT?	201
24. GEORGE	208
25. NAPOS OLDAL A BROADWAYN	215
26. A TONYTÜNDÉR	227
27. DIVA, LAS VEGAS!	231
28. A NAPOS OLDAL NAPOSABB LESZ	236
29. AZ UTOLSÓ NEVETÉS	247
30. LÉTSEBESSÉG	255
31. VÉGRE ISMÉT EGYÜTT... A LEGELSŐ ALKALOMMAL	266
32. BREXITLAND	275
És végül...	283
A fényképek forrásai	285
A szerzőről	288
Név- és tárgymutató	289

BOCSÁNATKÉRÉS

Graham Chapman egyszer azt mondta, hogy „az élet olyan, mint egy jacht a Karib-tengeren. Nem rossz – már ha van sajátod.” Immár hetvenöt éve utazom létsebességgel, és nekem még mindig nincs, de hát én írtam, hogy „az élet szar dolog, ha végiggondolod”, miközben azt bizonygattam a világnak, hogy mindig nézd az élet napos oldalát, mely sor, mint nemrégiben felfedeztem, majdnem olyan vén, mint Coleridge. Ez a könyv részben annak a dalnak a története, részben pedig a fiúé, akiből én lettem – remélem, bírják a bukott pesszimisták feljegyzéseit. Továbbra is botor mód optimista vagyok, még a globális felmelegedés fenyegetése ellenére is, mely a személyes kihűlésnél egy hangyányit jobban aggaszt, úgyhogy gyorsan lekarcoltam az emlékirataimat, mielőtt mindent elfelejtek, és kiüt rajtam az öreg ripacsokat sújtó amnézia.

Természetesen vannak hibáim, de azokról itt egy szó sem fog esni. Mind elsumákkoltam őket, elvégre ez volna az önéletrajzírás lényege. Ilyenkor a védelemé a szó. De készséggel elismerem, hogy nem vagyok tökéletes. Brit fogaim vannak. Ezek olyanok, mint a brit politika: egyszerűen tartanak mindenfelé.

Amikor magunkról írunk, az a terápia és az öltánc különös kettőse; izgalmas, kicsit mégis kínos. Fogadják hát az én százalmas hozzájárulásomat a celebmemoárok listájához. Az ügyvédem tanácsára kihagyom a szégyenletes részleteket, a feleségem tanácsára a mocskos részleteket, de mint karrierem során mindig, önök most is még kevesebbet fognak kívánni.

És ha mindez nem egészen így történt, akkor határozottan így kellett volna történnie.

A napos oldalt nézd mindig.
Samuel Taylor Coleridge

KERESZTRE FESZÍTÉS?

1978 októbere van, és éppen keresztre feszítenek. Kilenc méterrel a föld fölött lógok egy keresztről Tunéziában, és azt éneklek, hogy „Always Look on the Bright Side of Life”. Mindig nézd az élet napos oldalát. Alattam egy további tizenkét méter mélyen kivájt primitív udvar terül el, amelyben egy arab nő söpröget. Sosem néz fel ránk. Már három napja itt vagyunk. Ez a *Brian élete (Monty Python's Life of Brian)* utolsó jelenete, és a dal, amelyet írtam, egészen a távoli dombokig visszhangzik végig a sivatagban. John Cleese megfázott. A Python többi tagja jól elvan. Huszonhárman lógunk a kereszteken, és csak három létra van, úgyhogy ha a felvételek szünetében valakire rájön a pisilhetnék, kétségbeejtően sokat kell várni a sorára. De végül is, ha ez lenne az egyetlen panaszom, amikor keresztre feszítenek, összességében mázlistának mondhatnám magam...

Azért van valami hátborzongató abban, amikor munkába érve meglátod a nevedet egy kereszten. Jó, persze, nem használtak rajtunk szögeket, és bicikliüléseken pihentettük a valagunkat, de miután három napja lógtam alsógyatyában a sivatagot bámulva, azért bizony elgondolkodtam. Talán mindenkire ráférne, hogy keresztre feszítsék pár napra, mert egészen új perspektívába helyezi az életet. Különösen, ha közben egy olyan dalt énekel az ember, amely a saját elmúlására utal:

Csattanónak ott van a halál...

És ne higgyék, hogy az irónia szólt belőlem! Mindig is tudtam, hogy ez a káromra elsülő csattanó ott vár valamikor a jövőmben. Remélem, jót nevet majd rajta a közönség!

A dalt ironikusnak szántuk, végül azonban ikonikus lett. Elvégre, ha egyszer keresztre feszítenek, nem sok napos oldalt tartogat az úgynevezett jövőd. De az emberek igazi háborúban és igazi vészhelyzetekben kezdték énekelni a dalunkat. Valahogy betalált, és most már mindenfelé hallani a sorait. Focimeccseken és temetéseken egyaránt. Különösen temetéseken. E sorok írása idején ez a leggyakrabban elhangzó dal a brit temetéseken.

Szóval, itt lógok a keresztén, Tunéziában, és életemben először énekelem a dalt Graham Chapmannek. Hogy a fenébe kerültem ide?

(SZ)TÁRT KAROKKAL

Egy különös véletlennek köszönhetően a születésnapomon születtem. Ugyanott, ahol az anyám, a Durham megyei South Shields-i Harton kórházban, bár szerencsére nem ugyanakkor. Egyszerűen Eric Idle néven láttam meg a napvilágot. Nem engedhettünk meg magunknak egy harmadik nevet. Dúlt a háború. Születésem idején Hitler a meggyilkolásomon munkálkodott. Nem személyes indítatásból, és szerencsére kudarcot vallott. Próbálkozása az egyik legkorábbi emlékem: egy szétlőtt, amerikai Wellington bombázó, ahogy hazafelé küszködik Német-

„Kija 'za itler?”

országból, és lángolva lezuhan a bölcsődém melletti mezőre. „Nincs miért aggódní” – mondogatták a nővérek, miközben betereltek minket az épületbe.

Ennél rémisztőbb szavakat nem sokat hallottam életemben. Aztán anyámtól megtudtam az igazat: „Az amerikai pilóta kényszerleszállást kísérelt meg a mezőn. Amikor meglátta a játszó gyerekeket, szándékosan elfordította, és úgy tette le a gépet.”

Mindig is bírtam az amerikaiakat. Bátor gazfickók.

Szóval, Adolf *majdnem*, de mégsem.

Ha az élet kiélvezésének egyik legjobb módja a boldogtalan gyermekkor, akkor nagyon szerencsésnek mondhatom magam. Rosszul indultak a dolgok, aztán tovább romlottak. Ezt az iróniát kapd ki: apám akkor halt meg, amikor hazafelé stoppolt a második világháborúból. 1941 óta szolgált a Királyi Légierőnél (Royal Air Force, RAF), egy Wellington bombázó legveszélyesebb ülésében, a hátsó ágyús/rádiós pozícióban, és a haja szála sem görbült, de hét hónappal azt követően, hogy Európában véget ért a háború, halálos balesetet szenvedett, miközben hozzánk tartott karácsonyra. A katonák szerte Angliában a leszerelésre vártak, viszont az ünnepek közeledtével csurig megteltek a vonatok, úgyhogy azt javasolták nekik, hogy stoppoljanak, elvégre az egyenruhás fiúkat úgyis mindenki felveszi. Apám egy acélt szállító teherkocsi platóján kapott helyet. Darlington határában a sofőr hirtelen irányt váltott, hogy elkerülje a szembeforgalmat, mire a kocsi lefutott az útról, az acélszállítmány pedig elmozdult, és halálra zúzta apámat. Karácsonyeste halt meg a kórházban, az anyámmal az ágya mellett. Majdnem hároméves voltam. Gondolom, sejtik, hogy nálunk sosem volt nagy ujjongás karácsonykor. Nem is tudom, talán ezért írtam egy „Fuck Christmas” című számot.

Születésem után apám alig járt otthon. Így megy ez háborúban. A légierő térképeit kódszavakkal látták el. Az egyikben megtaláltam a *Spam Exit* kifejezést apám gondos kézírásában. Magamra is találtam utalást apró, 1945-ös RAF-naplójának július 7-i bejegyzésében: *Eric első totyogása, kiruccanás a partra*.

Apám sírja egy RAF-temetőben van. A holtak takaros fehér tömbök formájában, örök vigyázzállásban sorakoznak – név, rang, sorszám és a halál napja: 1945. december 24. Fölötte a RAF mottója latin szavak-

Nem is hideg, apa!

kal: *Per Ardua ad Astra*. „Göröngyös úton a csillagokig.” Lehetne az űrkorszakba lépő emberiség jelmondata is. Vagy egy show-bizniszbe lépő fiatalemberé.

Anyámat egy időre elnyelte a depresszió, úgyhogy a nagyanyám nevelt fel a lancashire-i Swintonban. Férje, egy fogorvos, akit papának szólítottam, elvitt a manchesteri Belle Vue Cirkuszba, ahol csodák csodájára kiderült, hogy cirkuszi méltóságok vagyunk, ugyanis dédapám, Henry Bertrand az 1880-as évek egyik híres cirkuszigazgatója volt. Még mindig megvan a levélpapírja – rajta impozáns arcképe fehér frakkal és nyakkendővel –, amelyen bejelenti, hogy ő a *Roby Törpetrubadúrjainak* vezetője. Csak később tudatosult bennem, hogy végül én is egy cirkuszban kötöttem ki: méghozzá egy Repülő Cirkuszban.

Amikor nemrégiben kicsit kutakodtam utána, kiderült, hogy bármily hihetetlen, komikusként kezdte a karrierjét. Nem túl sok véletlen ez egy kicsit? *Hakni az űrben (The Road to Mars)* című könyvemben arra jutottam, hogy ez a komikusgének bizonyítéka. Akkor csak viccnek szántam, de most már nem vagyok olyan biztos benne. A lényeg, hogy nagyon

izgalmas volt, amikor gyerekként bevittek a Belle Vue Cirkusz színpalái mögé, hogy rémisztő bohócokkal találkozam, akik a Bertrand névnek köszönhetően papával nagyon tiszteletteljesen, velem pedig rendkívül barátságosan viselkedtek.

Papa különböző varietékre is elvitt a Manchesteri Hippodromba, ahol a legjobb brit színpadi komikusokat láthattam: Morecambe-ot és Wise-t, Robb Wiltont, Jimmy Edwardst, Arthur Askey-t, Norman Evanst, Mrs. Shufflewicket, Norman Wisdomot és a Crazy Ganget. A varieték legemlékezetesebb része a *tableaux vivants* volt, amikor is a színpadon anyaszült meztelenül áll vagy ül egy rakás gyönyörű lány. Ekkor láttam életemben először meztelen nőt, és nem is egyet, hanem rögtön huszonnégyet. A műsornak a „Téli jelenet” címet adták, és műhó hullt rájuk, miközben némi diszkrétan elhelyezett szöveten kívül semmiféle takarta őket. Játszott a zenekar, valaki egy bolondos kis verset szavalt,

	MEMO from
	HENRY BERTRAND,
	General Dramatic, Equestrian, and Music Hall Manager.
	Equestrian Director and Ring Master.
	ADVERTISING MANAGER
	Stage Manager. Fete and Contractor, &c.
	Present Address
Permanent Address: 100, PERCY TERRACE, GATESHEAD-ON-TYNE.	
189	
CREDENTIALS AND REFERENCES.	
Hengler's Grand Cirkues.	
Lord John Sanger & Sons' Royal Circus, Hippodrome, and Menagerie. (14 Year Manager.)	
Wulff Great Continental Circus, London, Brighton, and Dublin.	
Geo. Gilbert's Modern Circus	
Advance Manager Koby's Midget Minstrels.	
Royal English Circus, Birmingham. Record 10 Months' Highly Successful Season, 1897-8.	
5 Theatre's Royal, Sheffield, Birmingham, Sadlers Wells.	

Dédapám, Henry Bertrand cirkuszigazgató

a lányok meg csak üldögéltek ott. Nem mozdulhattak meg, akkoriban ugyanis törvénybe ütközött meztelenül mozogni a színpadon. Azért le-tartóztathatták volna őket. De amíg nem mozdultak meg, nem lehetett bajuk belőle, és mindenki meg is tapsolta őket. Emlékszem, hogy arra gondoltam, *ez csúcs*, és azóta is rajongok a meztelen hölgyekért. Ez hát az én show-bizniszes hátterem: cirkuszok, bohócok, komikusok és pucér hölgyek.

1948-ban, ötéves koromban a nagyim egyetlen nap alatt elvitt három filmre. Sosem láttam még egyet sem, de rögtön rákaptam az ízére. Megnéztük a *Szent Johannát (Joan of Arc)*, a *The Glass Mountaint (Az üveg-hegy)* és a Marx fivérek egy produkcióját, egyiket a másik után. Látják már, hová tart az életem? A televízió előtti generációhoz tartoztam, és olyan izgalmas rádiósorozatokon nőttem fel, mint a „Journey into Space” és a „Dick Barton: Special Agent!”, valamint olyan szenzációs komikusokon nevettem, mint Al Read:

– Ugye, te is érzed a gázzagot?

És akkor még nem is beszéltünk a páratlan „Goon Show-ról”, a BBC komédiájáról Peter Sellersszel, Spike Milligannel és Harry Secombe-bal.

Az első tévés élményem II. Erzsébet királynő 1953-as megkoronázásához kötődik. Az iskolámba behoztak egy apró, húszcentis készüléket, mi meg körülötte ülve néztük, ahogy furcsa kosztümökbe öltözött emberek járkálnak fel-alá, és a „Vivat Reginá!-t” éneklük. Kaptunk egy csomó koronázási játékot, bögrét, aranyhintót meg papírkoronát, és aznap reggel a BBC rádiójában bejelentették, hogy meghódítottuk az Everestet – vagyis hát egy új-zélandi és egy tibeti serpa hódította meg az Everestet, de egy *brit* expedíció keretein belül.

Ötéves koromban anyám, aki ekkoriban nővérként dolgozott Cheshire-ben, a St. George'sba küldött iskolába, egy Liverpooltól a Mersey folyón kompátkelésnyi távolságban fekvő kis tengerparti városba, Wallasey-ba. Egy nap nem mentem haza. Találkoztam egy George nevű fiúval, aki a Red Noseson, New Brighthon homokdűnéin, egy népszerű liverpooli kirándulóhelyen időzött, ahol sokat játszottunk a Mersey túloldaláról származó gyerekekkel. George meg én egész nap jól elszórakoztunk, és teljesen elveszítettük az időérzékünket. Sok évvel később, amikor először találkoztam George Harrisonnal, és szoros barátságot kötöttünk, határozottan úgy éreztem, mintha már találkoztunk volna, és

gyakran eltűnődtem rajta, hogy talán ő volt az a fiú, akivel aznap együtt játszottam. Ezt már valószínűleg sosem fogom megtudni, de mikor végül hazamentem, anyám teljesen kiakadt. Nehezen boldogult egyszerre egy növésben lévő fiúval meg egy teljes munkaidős állással, és az eltűnéssel alaposan ráijesztettem. Úgyhogy elfogadta a RAF Jótékonyági Alap ajánlatát, és hétéves koromban bedugott a Wolverhamptoni Királyi Iskolába, amelyet nem sokkal azelőtt még Királyi Árvaháznak hívtak. A háború szépen feldoppingolta ezt a viktoriánus intézményt, de az ironia elől nincs menekvés: egy RAF által finanszírozott iskolába kerültem, hogy olyan fiúkkal nőjek fel, akik mind a háborúban veszítették el az apjukat. „Árvinak” hívtuk, így rövidítettük az árvaház szót.

Az első ottani éjszakámon egy síró fiúkkal teli körletben találtam magamat. Úgy döntöttem, hogy nem követem a példájukat. Mi értelme lett volna? Pár órával korábban, amikor az anyám odavitt, egyszerűen otthagytott, és felszívódott. Nem búcsúzott el, csak lelépett. Később azt mondta erre, hogy „Nem akartam nagy feneket keríteni neki. Vidáman játszottál, úgyhogy gondoltam, elslisszolok, akkor legalább nem rendezünk *jelenetet*.” Igazi északi anya. A lényeg, hogy ne rendezzünk jelenetet. Réálmaimban néha még mindig visszatérek az Árriba. Akkoriban is ijesztő helynek tartottam, visszatekintve meg vérfagyasztónak látom. Hétéves koromtól tizenkilenc éves koromig éltem ott, amikor is végül sikerült meglógnom. Az a hely a fizikai bántalmazások és a szekálások melegágya volt. A szemeszterek tizennégy végeérhetetlen hétre szóltak, és hétévesen már ezek az időszakok is egy örökkévalóságnak tűntek. *De tizenkét év? Gyilkosságért is kevesebbet adnak.*

Az iskola alsó tagozatában Miss McCartney favonalzóval rácsapott a kezemre, mert nem értettem egy matekfeladatot. Meglepő, tudom, de a matekteljesítményem később sem javult. Tizenegy évesen idegesen léptem be a felső tagozat kapuján. A szekálás járványként terjedt. A végzősöknek engedélyezték, hogy cipővel verjenek minket, az oktatók meg botot is használhattak. Az olyan súlyos bűnökért, mint az órán való kuncogás, beküldtek az igazgatóhoz „hat igazira”. Egyszer „csendes fegyelmetlenségért” vertek meg. Még csak meg sem *szólaltam*. Hát, ilyen esélyekkel kellett szembenéznünk. A felső tagozatos iskola száz méter hosszú hálótermében éjjelente végzősök járőröztek, és ha beszélni hallottak valakit takarodó után, és senki sem vállalta magára, akkor